

2-21 ΑΦΙΕΡΩΜΑ

- Στη «Ρωμοθάλασσα» της Προποντίδας. Ταξιδεύοντας στα παράλια, τα νησιά και την ενδοχώρα μιας πανάρχαιας εστίας του Ελληνισμού.
- Στις θρακικές πλευρές. Αιγιαλοί και καστροπολιτείες συντροφεύουν τον ταξιδιώτη στο δρόμο για την Κωνσταντινούπολη.
- Στις ανατολικές ακτές. Γνωριμία μ' ένα γοητευτικό, ελάχιστα όμως γνωστό, χώρο της Ρωμοσύνης, στην Ασιάδα γη.
- «Αι νήσοι αι Πριγκίπιοι». Εστίες Ελληνισμού και Ορθοδοξίας έζησαν για τρεις περίπου χιλιετίες αμγώς ελληνικά.
- Οι βυζαντινές μορφές στις μονές των Πριγκηπονήσων. Με την ιστορία τους προσέδωσαν αίγλη και σπουδαιότητα στο γραφικό αυτό νησιωτικό σύμπλεγμα.
- Μαρμαρινή πολυνησία. Περιήγηση στα Προκονήσια, Αλώνη, Αφισιά, Κούταλη και Μαρμαρά.
- Ανθρώποι της θάλασσας. Η ζωή των ψαράδων και οι τρόποι αλιείας στην ευκαρποτάτη Προποντίδα.
- Προποντιδός ακροτελεύτια. Οι ιστορούμενες Μικρές Ελλάδες που υπήρξαν για αιώνες συνδυετικός κρίκος του Ελληνισμού.
- Νικαίας καστροπολιτεία. Η περικλεής και αϊδιμος Μητρόπολις της βιθυνικής γης.

22 ΒΙΒΛΙΟ

Νέες κυκλοφορίες

23 ΘΕΑΜΑΤΑ

Θέατρο και κινηματογράφοι.

25-31 ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

Το πρόγραμμα της εβδομάδας.

Φωτογραφία εξωφύλλου: Η Τρίγληια, το αρχαίο Βρύλλειον και σημερινό Zeytin bag του Κιανού Κόλπου, σε φωτογραφία του 1976, πριν από την ολοκλήρωση της προκυμαίας και του λιμενοβοραχίονα.

Υπεύθυνος «Επτά Ημερών»:
ΒΗΣ. ΣΤΑΥΡΑΚΑΣ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

**Στη «Ρωμοθάλασσα»
της Προποντίδας**

Ταξιδεύοντας στα παράλια, τα νησιά και την ενδοχώρα μιας πανάρχαιας εστίας του Ελληνισμού

Χάρτης της ευρύτερης περιοχής της Προποντίδας με τη Θρακική και Ανατολική ενδοχώρα της.

ΒΑΗΡΙ RUM, θάλασσα της Ρωμοσύνης αποκαλεί την Προποντίδα ο Εβλιά Τσελεμπί, ο συμπαθής Τούρκος ταξιδευτής του 17ου αιώνα που, παρ' όλη την απλότητα του λόγου του, οι πληροφορίες που μας παρέχει είναι συχνά σημαντικές και στην προκειμένη περίπτωση δίδουν σαφή εικόνα του εθνογραφικού περιγύρου μιας θάλασσας κλειστής και ιδιόμορφης, καθώς αιώνες τώρα τα κατάστενα μπουγάζια της αποτέλεσαν το προνομιούχο σμίξιμο δυο μεγάλων θαλασσών και κόσμων και παράλληλα μιας θάλασσας αστέρευτης που ως χθες, ριζωμένοι χιλιετηρίδες στα παράλιά της, τρυγούσαν δικαιωματικά τη σοδιά και το μπερεκέτι της Ρωμοί ρεϊζήδες και караβοκυραίοι.

Ηταν κάπου στο 1641, στην πρωτεύουσα μιας απέραντης αυτοκρατορίας βασιλεύει ο Deli Ibrahim, ένας όχι και απόλυτα ισορροπημένος σουλτάνος όπως καταμαρτυρείται και από το προσωπείο του και ο Εβλιά Τσελεμπί, με ευφρόσυνη και άκρως πανηγυρική συνοδεία, ξεκινούσε το ταξίδι του «...γι' αυτήν που την λένε ρωμοθάλασσα και είναι σαν λίμνη μικρή ανάμεσα στα μπουγάζια

της Μαύρης Θάλασσας και της Ασπρης». Ήταν Παρασκευή, μέρα ιερής αργίας για τους πιστούς Μουσουλμάνους, και «...την ώρα που ξυπνούσαν τα πουλιά και πριν ο ήλιος α-

Κείμενα και φωτογραφίες αφιερώματος:
ΑΚΥΛΑ ΜΗΛΛΑ
Γιατρού - συγγραφέα

νεβεί σε δυο μόγια ανθρώπων», οι ναύτες μαζέψανε τα παλαμάρια, έλυσαν τα πανιά και αφού προσευχήθηκαν στον Αλλάχ, σηκώσανε την άγκυρα.

Όταν μετά οκτώωρη ναυσιπλοΐα ευδιάθετοι οι πάντες στο καΐκι, άδοντες και διασκεδάζοντας με ταμπούρια και ζουρνάδες και αμανέδες, θα φτάσουν σ' ανοιχτά των Προποντιδών, θα θαυμάσουν τα ρωμοχώρια των νησιών και την ευμάρεια του θαλασσινού τους κόσμου: «Ολοι τους εδώ είναι πλούσιοι ρωμοί ρεϊζήδες και έχουνε ωραίες εκκλησιές και ακόμα σπίτια πολλά και περιβόλια και αμπέλια και πηγάδια με γλυκό πόσιμο νερό». Στη «διασκοειδή» Χάλκη που

θ' αράξουν και στη «Μεγάλη» Πριγκηπο, τα ταλιάνια των ψαράδων φάνταζαν μπηγμένα στις τέσσερις τους άκρες. Θα περάσουν επτά ημέρες γύρω από τα νησιά και θα τραβήξουν για τα παράλια της Βιθυνίας. «Πέρα από τα Ερυθρόνησα και τα Μαρμαρονήσια, στα παράλια της ρωμείκης αυτής θάλασσας, που σμίγουν στα νερά της πεντακόσια ποτάμια απ' τη μεριά της Ρούμελης και της Ανατολής, βρίσκονται και το Tekirdag με την Καλλιπολη...».

**Προποντιακές
πελαγοδρομίες**

Και συνεχίζει τις περιπλανήσεις του ο Τσελεμπίς, λεπτολογώντας και ενίοτε υπερβάλλοντας σαν γνήσιος Ανατολίτης παραμυθάς, πιθανόν χωρίς ίχνος υποψίας πως ο ρωμόκοσμος αυτός που αντάμωνε και κατέγραφε ριζωμένο σε κάθε κόρφο και αιγιαλό της ρωμοθάλασσας που αποκαλούσε, αποτελούσε τη μαρτυρία μιας ιστορίας πανάρχαιας, όταν, χιλιάδες χρόνια πριν, κάποιοι αδιστακτοί Έλληνες ποντοπόροι τόλμησαν να ξεστρατήσουν από τον τότε

Ανατολική άποψη, από τη θέση Καλάναις, της κτισμένης σε βραχώδη παραλίμνια νησίδα καστροπολιτείας της Απολλωνιάδας, που την κατοικούσαν κατά τις αρχές του αιώνα 700 περίπου ελληνικές οικογένειες. Το μοναδικό κυπαρίσσι στο βάθος μαρτυρεί τη θέση του ναού του Αγίου Γεωργίου του Τροπαιοφόρου, κατεδαφισμένου σήμερα, που οι κάτοικοι τιμούσαν ως Μητρόπολη. (Φωτ. 1970).

γνωστό τους κόσμο και να φτάσουν στα συχνά άξενα εδώ προ του Πόντου παράλια, να ριζώσουν τις πρώτες τους αποικίες.

Πολυδιήγητο το παραμύθι της Προποντιδας, υπήρχε άρρηκτα δεμένο με τις υπεράνθρωπες προσπάθειες των πρώτων εκείνων θαλασσομάχων που θέλησαν να προσπελάσουν το μυστηριακό διάυλο της βορειοανατολικής αυτής άκρας του Αιγαίου, που στα κύματά του είχε καταποντιστεί η Ελλη, ουρανοδρομούσα, κατά τα θρυλούμενα, σε χρυσόμαλλο φτερωτό κριάρι. Οι πρώτες αυτές σε θάλασσες απόμακρες και άγνωστες πελαγοδρομίες και οι άθλοι των ποντοπόρων εκείνων, που τα βάλαν με χάρυβδες και γίγαντες και όρνεα απαίσια, ζωντάνεψαν την εποποιία της Αργοναυτικής Εκστρατείας, ενός περιπλου του οποίου η αρχική διήγηση τοποθετείται στα χρόνια που σφυρηλατούσαν ακόμα το χαλκό και άκμαζαν τα πολύχρυσα μυκηναϊκά βασίλεια: βαθιά, κατασκότεινα μεσάνυχτα, κατά τα λαλούμενα, πέρασε η Αργώ τον Ελλήσποντο, καθώς ο βασιλιάς της Τροίας Λαομέδων νυκτοσκοπούσε στην είσοδο των Στενών, μήπως και τα διαβεί καρabi ελληνικό.

Το ευλογημένο τρίστρατο

Ο αναγνώστης στο ταξίδι που καλείται να πραγματοποιήσει θ' ακολουθήσει στις περιπλανήσεις της την πενήντάκοπη Αργώ κι εκεί, διαπλέοντας τη συστάδα των λευκο-

μάρμαρων Προκοννήσων, στο αμφιάλο της Κυζίκου αγκυροβόλι, θα συναντήσει τους εξαχερους γίγαντες να καταδιώκουν ροπαλοφόρους τους καταπονημένους Αργοναύτες, ενώ βορειότερα οι δασωμένες υπώρειες του βιθυνικού Ολύμπου θ' αντιλαλούνε τις κραυγές του Ηρακλή που αιώνια, λέγεται, αναζητεί τον νεραϊδοπαρμένο Υλα, τον πανέμορφο ευνοούμενό του.

Θα συμπλεύσει με νήες πεντηκόντορες και εξηκόντορες, με διήρεις και τριήρεις, θα περιηγηθεί όλη εκείνη την αλυσιδωτή συστοιχία των αποικιών που έκτισαν Μεγαρείς, Αιολείς, Μιλησιοί και λοιποί ποντοπόροι, και θα τρυγήσει τα κρασοστάφυλα που πρώτα αμπελοφύτεψαν οι Σαμιώτες, τον 6ο π.Χ. αιώνα και που εξακολουθούν ως σήμερα ν' αποδίδουν τη σοδιά τους στη σκιά του ιερού θρακιώτικου όρους.

Μεταξύ Σηστού και Αβύσου θα θαυμάσει τα πλοιάρια του Ξέρξη στην προσπάθειά τους να ζεύξουν τον επταστάδιο πορθμό, ενώ, στις εκβολές του Γρανικού, διεκπεραιωμένες οι φάλαγγες του Αλεξάνδρου θ' αναμένουν ετοιμοπόλεμα παρατεταγμένες έναντι του ιππικού των Περσών.

Κι ακόμα θα δει τις λεγεώνες των Ρωμαίων και τις στρατιές του Μιθριδάτου, τους κατάφρακτους σταυροφόρους, τους τυχοδιώκτες Καταλανούς του Ρογήρου, και, τέλος, τα βαθυπράσινα σαντζάκια και κάστρα της Καλλιπόλεως και τους Οσμανλήδες, στιβαρούς και γυμποδόδαρους, ξαφνιασμένους στο πρωτοαντίκρι-

σμα της γης της Ρουμ-ιλής που τους προκαλούσε.

Περιπλέοντας μια θάλασσα συχνά φουρτουνιασμένη κι ενίοτε ακύμαντη, θα συναντήσει τους βυζαντινούς δρόμωνες με τα βασιλικά φλάμπουρα και τα χριστογράμματα, γαλέρες τζενοβέζικες και βενετσιάνικες φρεγάτες, τα οσμανλίδικα γκαλιόνια και τα χοντροκάικα, μπρατσέρες και μαούνες και γκαγκαλούδες μαυροθαλασσίτικες, θα κατευοδώσει γριποκάικα και αλαμάνες και σαντάλες περαμιώτικες κι αφού αποσταμένος, βαθιά ασέληνα μεσάνυχτα, αφουγκρασθεί και τα απειροπληθή αλάγια των οψαριών να κατηφορίζουν τα σκοτεινά κανάλια της Προποντιδας, κοινωνός ήδη του λαμπερού της περιγύρου, ας σπεύσει

στο πολυλάλητο τρίστρατο της Επτάλοφης Πολιτείας, το προνομιούχο και πλουτοφόρο για όσους είχαν τη δύναμη να το εξουσιάζουν. Και τότε θα νιώσει πόσο σοφά επιλεγμένη, πολλαπλά ευνοημένη και δεσπίζουσα υπήρξε η μητρόπολη, αυτή του Ελληνισμού και πόσο η ίδρυση της πρωτεύουσας του Ορθόδοξου, Κόσμου στο έμβασμα εδώ της προ του Πόντου θάλασσας, υπήρξε προϋπόθεση για την επικράτηση και επιβίωση των ελληνικών και εξελληνισμένων μεγάλων και μικρών πατρίδων, των κατάσπαρτων στα πέτρα του Κατάστενου και της Ασιάδας ενδοχώρας, και τι σήμαινε για το Γένος το γονάτισμα και ο αφανισμός της μοναδικής αυτής μητρόπολης της Ρωμιοσύνης.

Στατήρες της Κυζίκου, του 340 π.Χ., με τον θύννο, τον κατ' εξοχήν πλουτοφόρο αγγελαίο ιχθύνη της Προποντιδας, να απεικονίζεται σε όλα τα νομίσματα της αποικίας αυτής των Μιλησίων.